

Llites antiracistes La continuïtat d'una llarga memòria

Suplement del Quadern n. 216 de CJ - (n. 250) - Novembre del 2019
Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

Del racisme social al racisme com a sistema

Des de fa temps les aproximacions antiracistes i anticolonials són presents en gran varietat d'anàlisis sobre els problemes socials. Les aportacions teòriques d'autors i autores del sud global ens han permès comprendre com els processos colonials han generat canvis en el patró de poder mundial que continuen ben vius. Tot i que la colonització va ser un procés històric que va quedar interromput pels processos d'independència de les colònies, es van instaurar lògiques i estructures que encara són vigents.

Els últims anys, aquestes anàlisis han estat incorporades al nord global per estudiar com aquesta herència colonial opera en les societats europees. Cada cop hi ha més veus que assenyalen que el racisme no és un fenomen nou que sorgeix sobtadament arran de l'ascens de l'extrema dreta,

sinó que es tracta de la continuïtat d'una llarga història de dominació instaurada el 1492, quan els primers europeus van desembarcar als costes del que van anomenar Nou Món.

Diferents col·lectius i moviments antiracistes denuncien el racisme institucional que afecta una gran part de la població migrant que viu a l'Estat espanyol i les persones que intenten accedir a territori europeu. Cada mort de persones migrades, refugiades i racialitzades dins de l'Europa fortalesa o a les seves fronteres respon a una activa política racista que jerarquiza i qüestiona la humanitat d'unes persones determinades. No es tracta de tragèdies o accidents; són el resultat de polítiques, negociacions i inversions que es gesten des de fa més de 500 anys. El racisme social, el que veiem quotidianament en persones concretes, està instal·lat còmodament sobre una estructura racista que després pretén individualitzar aquests crims per

convertir-los en anomalies o en fets excepcionals.

Sota aquesta perspectiva, proposem entendre el racisme com alguna cosa més profunda que un seguit de prejudicis i estereotips pròpia d'algunes persones intolerants o retrògrades. És a dir, no es tracta d'una qüestió individual que produeix discriminacions, sinó d'un sistema que jerarquitzava les persones i els pobles, que posa en dubte la humanitat de les persones o maneres de fer que estan més allunyades del subjecte modern per excel·lència (home, blanc, heterosexual, propietari). Més enllà d'entendre el racisme sota una perspectiva individual i/o moral, com un problema de persones intolerants, l'entendem com a part d'un sistema polític, econòmic, cultural i social que sorgeix del mateix model civilitzador en què vivim.

Aníbal Quijano¹ explica que la colonització imposa la colonialitat que produeix una nova classificació de la població mundial (indis, negres, mestissos, blancs, etc.) amb efectes en tots els àmbits de la vida. A partir de la conquesta, les diferències entre conqueridors i conquerits seran codificades en termes de «raça», que constituirà el criteri fonamental per a la distribució de la població i les posicions i els rols socials. Quan parlem de raça i de racialització volem fer referència als processos a través dels quals s'atribueix una «raça» a les persones i els pobles. No es tracta d'una qüestió biològica, ni ontològica, sinó de distribució de poder.

Diferents expressions del racisme institucional

Els darrers anys, l'activitat de la Unió Europea (UE) s'ha perfeccionat per tal de continuar la seva política de mort, tant a dins

com a fora de les seves fronteres. S'han invertit xifres astronòmiques de diners per evitar que persones migrades i refugiades puguin accedir a territori europeu. Segons l'informe «Drets humans a la frontera sud 2018», durant els 13 anys d'existència de FRONTEX, l'agència encarregada de la gestió de les fronteres exteriors de la UE, s'hi han invertit 1.400 milions d'euros. Aquesta política, juntament amb l'externalització del control de les fronteres, ha donat com a resultat la normalització de la mort al mar Mediterrani, la qual cosa l'ha convertit en el mar més mortífer del món.

A l'interior de l'Europa fortalesa també s'han perfeccionat les polítiques de control i criminalització cap a les persones migrades, refugiades i racialitzades. Prenent diferents mesures es qüestiona i es dificulta la permanència de les persones migrants en territori espanyol. Hi ha una àmplia gamma d'activitats en aquest sentit: des de l'enduriment de la legislació en matèria penal o d'estrangeria fins a la persecució pel carrer amb batudes racistes. Un informe elaborat per SOS Racisme Catalunya² assenyalava que una persona estrangera té set cops més probabilitats que una de nacional de ser detinguda per la policia per ser identificada.

A més, es tracta d'una política de mort que, en menys d'un any, s'ha cobrat, almenys, la vida de cinc persones: Mame Mbaye va morir perseguit per les batudes racistes a Lavapiés; Manuel Fernández Jiménez va ser assassinat per les polítiques carceràries antigitanes; Mohamed Bouderbala va ser assassinat al CIE d'Archidona, a Màlaga; Soufian Hnin i Mamadou Barry són dos joves morts per la desprotecció que pateixen els infants migrants.

El racisme institucional no només afecta persones migrades i refugiades, sinó també les que no responen a l'ideal de ciu-

tadania blanca europea. La criminalització envers la població musulmana i gitana té una llarga trajectòria. En l'actualitat, a les escoles catalanes hi ha protocols de prevenció de la radicalització destinats només a l'alumnat musulmà, fet que genera estigmatització i una actitud de permanent sospita sobre aquest col·lectiu, tal com han advertit diferents organitzacions antiracistes i persones especialitzades en la matèria.³ També és constant la denúncia de col·lectius afros que assenyalen que el racisme institucional travessa les seves vides.

Davant del discurs articulat dels sectors de la dreta que plantegen la migració com un problema o una amenaça, és alarmant la indiferència de l'esquerra «blanca». Malgrat la insistència de col·lectius i persones racialitzades a assenyalar el caràcter estructural i deshumanitzador del racisme, aquestes denúncies sovint són despolititzades i tractades com a qüestions morals, individuals o accessòries. Davant de la reiterada pregunta sobre què estan fent els col·lectius, els espais i les assemblees de l'esquerra «blanca» davant d'aquestes polítiques de mort i deshumanització, l'evasiva i el silenci són el senyal de la complicitat amb aquest sistema que jerarquitzava la vida de les persones. Potser perquè en aquesta jerarquització hi ha qui té una quota de beneficis, confort i privilegis que no està disposat ni a qüestionar ni a cedir.

L'assassinat de Lucrecia Pérez Matos com a símbol

En contrast, des dels moviments i col·lectius de migrants es va denunciant la crueltat del sistema que quotidianament genera mort, violències i exclusió a una gran part de la població migrada i racialitzada a Europa.

L'assassinat de Lucrecia Pérez Matos, una dona dominicana, el 1992, simbolitza la continuïtat d'aquesta lògica deshumanitzadora. Lucrecia va ser assassinada per tres homes blancs que, convençuts de la seva superioritat racial, van decidir «donar una lliçó» a les persones migrants que viuen a la zona d'Aravaca, Madrid. Liderats per un guàrdia civil van disparar a l'atzar i la mort va trobar Lucrecia aquella nit.

El seu assassinat ha marcat i generat una profunda reacció dins dels col·lectius de persones migrades, refugiades i racialitzades. Cada aniversari de la seva mort, el 13 de novembre, ens recorda la «bona» salut d'un sistema que exerceix violència sobre uns cossos determinats i especialment el de les dones, lesbianes/«bollereres» i transracionalitzades, ja que es troben en una situació més gran de vulnerabilitat per la intersecció del gènere, la classe social i la raça.

Una llarga memòria de resistència

Davant d'aquestes violències quotidianes i institucionalitzades és important parlar de la resistència i les propostes transformadores liderades per persones racialitzades i migrades. En diferents ciutats de l'Estat espanyol hi ha col·lectius que adverteixen que el racisme es constitueix en base a l'opressió històrica de cossos racialitzats i en benefici de la societat blanca.

La lluita del Sindicat Popular de Venedors Ambulants de Barcelona és una referència obligada en aquest sentit. Fa un parell d'anys, un grup de «manters», homes majoritàriament africans que exerceixen la venda ambulants en diferents espais públics de la ciutat i zones turístiques, van crear un sindicat per denunciar la criminalització a què són sotmesos per part de les administracions públiques i la policia. Continua-

ment assenyalen com la llei d'estrangeria els converteix en «il·legals» i els impedeix accedir al sistema laboral, per la qual cosa han d'exercir la venda ambulat com a mitjà de supervivència.

La formació del sindicat també té com a objectiu treballar de manera col·lectiva en la defensa dels seus drets i generar alternatives per regularitzar la situació administrativa dels seus membres. El 2018 van crear la seva pròpia marca de roba, Top Manta, on dissenyen i venen els seus productes, de manera que han generat una alternativa laboral. A través d'una campanya de *crowdfunding*, van recaptar prou diners per comprar màquines de serigrafia i obrir una botiga de roba al barri del Raval. Des de la seva creació, el sindicat s'ha convertit en un important actor polític que ha contribuït a evidenciar el racisme institucional a què s'enfronten i ha generat solucions col·lectives a molts dels seus problemes.

D'altra banda, diferents col·lectius de treballadores de la llar i de l'atenció, la majoria dones migrants, mantenen una llarga lluita pel reconeixement dels seus drets laborals. La legislació espanyola no els atorga el mateix tractament que a la resta dels i les treballadores, i es troben sota un règim especial que no els reconeix el dret a la seguretat social ni a les prestacions per atur. Tot i que es preveia incloure-les dins del règim general de la Seguretat Social, l'esmena 6.777 del 2018 va ajornar-ne la in-

corporació fins al 2024. Davant d'aquesta situació, mantenen una activa mobilització i organització per exigir la derogació de l'esmena, la ratificació del Conveni 189 de l'Organització Internacional del Treball i la dignificació de la seva activitat laboral.

Aquestes reivindicacions no són res de nou ni una sobtada «presa de consciència» de col·lectius racialitzats, aquestes reivindicacions responen a una llarga memòria de resistència dels nostres avantpassats i de les persones que cada dia s'enfronten a la violència racista per la seva mera presència en un territori que constantment desplega mecanismes per tal d'expulsar-les o eliminar-les. Com assenyalen diferents comunicats,⁴ es tracta de la continuïtat de lluites com les de les temporeres marroquines a Huelva, la del poble gitano, la de les treballadores sexuals migrants, la de les persones transmigrants i la de totes aquelles persones que diàriament «demostren» que la humanitat no depèn d'un document d'identitat.

És urgent posar al centre del debat polític les polítiques de mort i deshumanització que es despleguen envers persones migrades, refugiades i racialitzades. Polítiques que marquen els cossos i les vides d'unes persones davant de la mirada còmplice i indiferent d'altres.

Florencia Brizuela González
Doctora en Dret i CC Polítiques (UB)

-
1. QUIJANO, A. (2000). «Colonialidad del poder y clasificación social», a *Journal of word-systems research*, Vol. 2.
  2. «L'aparença no és motiu. Identificacions policials per perfil ètnic a Catalunya. Informe 2018», informe elaborat per SOS Racisme Catalunya i la plataforma d'entitats Pareu de Parar-me, Barcelona, 2018.
  3. «Vigilància de frontera aplicada a les escoles», *La Directa*, núm. 443. Disponible a: <https://directa.cat/vigilancia-de-frontera-aplicada-a-les-escoles/>
  4. Per accedir al manifest complet que es va llegir a la manifestació antirracista de l'11N a Madrid, consulteu: <http://esracismo.com/2018/11/03/manifiesto-de-la-manifestacion-antirracista-del-11-n/>